

# คุณภาพของงานแปล: ใครกำหนด

รัชณีโรจน์ กุลธำรง

“คุณภาพของงานแปล” ดูเหมือนว่าจะ เป็นหัวข้อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดที่ใครๆ ก็สามารถร่วมวงได้ แม้จะไม่มีความรู้ภาษาต่างประเทศภาษาใดอย่างลึกซึ้งเลยก็ตาม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดและมักจะมีกักรนำมาวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่เสมอในทุกวงการ ทุกเพศ ทุกวัย ก็คือ บทบรรยายภาษาไทยของภาพยนตร์ทั้งทางโทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) และที่ฉายกันตามโรงภาพยนตร์ รวมทั้งที่เป็นวิดีโอทั้งแบบให้เช่าและให้ซื้อ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างในฉากหนึ่งของภาพยนตร์อเมริกันเรื่องหนึ่ง ตัวละครที่เป็นพ่อและลูกชายมานั่งคุยกันบนสะพานปลาในเวลาค่ำคืนหนึ่ง ระหว่างนั่งคุยนั้น พ่อก็บอก ลูกชายว่า “Throw me a beer.” ภาพที่เห็นก็คือ ลูกชายหยิบเบียร์ขวดเล็ก 1 ขวด โยนให้พ่อตามแบบลูกฝรั่ง แต่คำบรรยายภาษาไทยเขียนว่า “ขอเบียร์กระป๋องหนึ่ง”

แม้ผู้ชมที่ไม่ได้มีความรู้ภาษาอังกฤษลึกซึ้งหรือไม่ได้มีความรู้ความสามารถในการแปลก็สามารถบอกได้ว่าแปลผิด ลักษณะนี้เรียกว่างานแปลไม่มีคุณภาพหรือไม่ ผู้แปลไม่มีคุณภาพหรือเปล่า เจ้าของรายการทราบหรือไม่ว่าเกิดอะไรขึ้น บางคนอาจกังวลไปไกลว่าหากมีการแปลผิดบ่อยๆ เช่นนี้ อาจส่งผลถึงคุณภาพการแปลอื่นๆ หรืออาจเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้ผู้อื่นทำตาม

แต่ผู้เขียนกลับคิดว่า คำถามที่น่าสนใจกว่าคือ อะไรทำให้เกิดการแปลผิดเช่นนี้ หากเรารู้สาเหตุเราจะสามารถป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก และหากจะเป็นเรื่องยากที่จะป้องกัน เราก็อาจจะทำให้ความผิดพลาดไม่โดดเด่นเช่นในตัวอย่างข้างต้น

บทความนี้จะครอบคลุมเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของงานแปล ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดหรือที่ทำให้งานแปลมีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพ รวมถึงกรอบและเงื่อนไขในการพิจารณาคูณภาพของงานแปล แต่ก็คงจะต้องทำความเข้าใจเรื่องความหมายของคำว่า “คุณภาพ” และคำว่า “งานแปล” ให้ตรงกันเสียก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไขว้เขว

## ความหมายของคำว่า “คุณภาพ” และ “งานแปล”

“คุณภาพ” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง “ลักษณะความดี, ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ” และนวนิพนธ์ พันธุมธำ (2544) ให้ความหมายว่า “ลักษณะที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ เช่น สินค้าคุณภาพต่ำ; คุณภาพสูง เช่น บุคคลไม่มีคุณภาพ”

ดังนั้นอาจสรุปจากคำจำกัดความข้างต้นได้ว่า “คุณภาพ” คือ “ลักษณะที่ดี ลักษณะที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์” ของดีแต่ไม่มีประโยชน์จะเรียกว่าเป็นของที่มีคุณภาพได้หรือไม่ ในขณะที่ของไม่ค่อยดีแต่มีประโยชน์จะเรียกว่าเป็นของที่มีคุณภาพได้หรือเปล่า อย่างไรก็ตาม เมื่อเราพูดว่า “สินค้าคุณภาพต่ำ” หรือ “บุคคลไม่มีคุณภาพ” เราย่อมมีการกำหนดมาตรฐานไว้ในใจแล้ว เราอาจนึกเปรียบเทียบบุคคลหรือสินค้าอื่นอยู่ จึงสามารถระบุได้ เราไม่ได้ตัดสินว่าเป็น “สินค้าคุณภาพต่ำ” หรือเป็น “บุคคลไม่มีคุณภาพ” โดยพิจารณาเฉพาะสินค้าหรือบุคคลนั้นๆ โดยเฉพาะ โดยไม่พิจารณาถึงสินค้าประเภทเดียวกัน หรือ บุคคลประเภทเดียวกัน เพื่อเป็นกรอบในการตัดสิน ถ้าเช่นนั้น สินค้าคุณภาพ ก็คือสินค้าที่ดีเมื่อเทียบกับสินค้าอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน และยังคงต้องเป็นสินค้าที่มีประโยชน์อีกด้วย

ส่วนคำว่า “งานแปล” นั้น หมายถึง การถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง สำหรับผู้อ่านอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีวัฒนธรรมที่ต่างไป และการถ่ายถอดนี้จะต้องทำอย่างถูกต้องตรงตามต้นฉบับและใช้ภาษาที่สละสลวย (Newmark 1998:119) การแปลนั้นต้องแปลจากภาษาต่างประเทศมาสู่ภาษาแม่เท่านั้น (เลเดเรอร์ 1973:123) ทั้งนี้เพราะเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการแปลว่า ผู้แปลจะผลิตงานแปลได้อย่างมีคุณภาพก็ต่อเมื่อแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาแม่ของตนและเห็นว่างานแปลที่แปลจากภาษาแม่เป็นภาษาต่างประเทศมีลักษณะที่ “ไม่เป็นมืออาชีพ” (McAlester 1991:291) เช่นในกรณีประเทศไทย “งานแปล” ในที่นี้ก็คือการแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ไม่รวมถึงการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ

ความจริงแล้วคำจำกัดความของ “งานแปล” หรือ “การแปล” นั้นมีประเด็นให้ถกเถียงกันมากมาย นักแปลแต่ละคนก็มีทฤษฎีการแปลแตกต่างกันไป เนื่องจากบทความนี้มีเนื้อที่จำกัด ผู้เขียนจึงไม่สามารถกล่าวถึงความหลากหลายของแนวคิดเรื่อง “งานแปล” หรือ “การแปล” ได้ละเอียด เพราะอาจจะทำให้จุดประสงค์ของบทความนี้เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงขอทำความเข้าใจร่วมกันเรื่องความหมายของ “งานแปล” ไว้ดังที่กล่าวมาข้างต้น

### งานแปลที่มีคุณภาพคืออะไร

จากคำจำกัดความข้างต้น งานแปลที่มีคุณภาพก็คือ งานแปลที่ดีและมีประโยชน์ ส่วนงานแปลที่คุณภาพต่ำ ก็คือ งานแปลที่ไม่ค่อยดีและไม่ค่อยมีประโยชน์

ถ้าเช่นนั้น งานแปลที่ดีควรมีลักษณะเช่นไร เราจะมึงานแปลชิ้นหนึ่งดีกว่าอีกชิ้นหนึ่งได้หรือไม่ หรือเราจะมึงานแปลชิ้นหนึ่งมีประโยชน์กว่าอีกชิ้นหนึ่งได้หรือไม่ และเราจะสามารถตรวจวัดคุณสมบัติ “ดี” และ “มีประโยชน์” ได้อย่างไร

เราคงไม่อาจหาข้อสรุปมาตอบคำถามเหล่านี้ได้ง่ายนัก Kingscott (1996:137) กล่าวว่า  
ที่เป็นดังนี้ เพราะ

“....translation is a fluid activity,  
with no set boundaries and no  
universally accepted parameters.”

นั่นคือ งานแปลเป็นกิจกรรมที่ไม่อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ตายตัว และไม่มี  
เกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป Newmark (1998:222) เห็นด้วยว่างานแปลนั้นไม่อยู่นิ่งและ  
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (dynamic)

งานแปลของผู้แปล 2 คนที่แปลจากต้นฉบับเดียวกันจะไม่มีส่วนเหมือนกันทุกประการ ไม่  
สามารถกำหนดให้ตายตัวได้ เมื่อมีการตรวจแก้งานแปล ไม่ว่าจะเป็นเวลา 1 วัน หรือ 10 ปีหลัง  
จากแปลเสร็จ มีแนวโน้มว่าจะมีการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงงานแปลชิ้นนั้นได้อีกเสมอ ไม่มีการอยู่  
นิ่งและไม่ตายตัว

“....a translation is dynamic: no two translations of the same  
piece are identical, and each translation, reviewed  
after one day or after ten years, is likely to change.”

การที่ผู้แปล 2 คน แปลจากต้นฉบับเดียวกันแต่ได้งานแปลที่แตกต่างกันก็เพราะแต่ละคน  
มีการใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของตน Samuelsson-Brown (1998:97) เห็นว่า งานแปลที่  
แตกต่างกันนั้น เป็นไปได้ว่า ทุกๆ ชิ้น เป็นงานแปลที่ใช้การได้พอๆ กัน

“If I were to give a translation to ten translators,  
I would not receive ten identical translations.  
Yet each translation would be equally valid.”

งานแปลจึงเรียกได้ว่ามีลักษณะพิเศษ ทั้งนี้เป็นเพราะงานแปลเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาษา  
ภาษามีระบบที่ซับซ้อนเป็นพิเศษและมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เกินกว่าจะสร้างกฎเกณฑ์  
ทางภาษาที่ตายตัวได้ (สมทรง บุรุษพัฒน์ 2537:11)

Longacre (1983:337) ระบุว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งมีลักษณะที่ซับซ้อนอยู่แล้วในตัว จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ภาษาจะมีความซับซ้อนไปด้วย การจะทำความเข้าใจภาษานั้น จะต้องใช้บริบทมาพิจารณา บริบทนี้ไม่เพียงแต่เป็นบริบทที่เป็นรูปประโยคข้างเคียง แต่หมายถึงบริบททางพฤติกรรม ทางสถานการณ์ซึ่งไม่ถือว่าเป็นบริบทที่เกี่ยวกับตัวภาษาโดยตรง

เซเลสโกวิทซ์ (1976:87-89) มีความเห็นเรื่องภาษาสอดคล้องกับ Longacre โดยเห็นว่า ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสาร และการใช้ภาษาไม่ว่าจะในรูปของคำพูดหรือข้อเขียนเพื่อสื่อความคิดหรือเพื่อถ่ายทอดความหมายไปสู่มนุษย์ด้วยกันนั้น เรียกว่า “วาทกรรม” ภาษาจึงเป็นผลผลิตของวาทกรรม และอยู่ภายใต้อิทธิพลของวาทกรรม ดังนั้น ภาษาจึงอุบัติขึ้นมาเพื่อรองรับการถ่ายทอดความหมายของมนุษย์นั่นเอง

งานแปลจึงมีความซับซ้อน เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวได้ในหลายกรณี เพราะมีลักษณะไม่ตายตัว ไม่คงที่ และเป็นสิ่งที่ไม่มีความแน่นอนและชัดเจนพอที่จะตรวจวัดและควบคุมด้วยเครื่องมือหรือกลไกอะไรได้ง่ายนัก (Samuelsson-Brown 1998:83) การจะตัดสินคุณภาพงานแปล จึงไม่สามารถกำหนดหรือระบุตายตัวได้ เพราะการแปลมีลักษณะที่ไม่คงที่ ไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงได้ และไม่อาจกำหนดขอบเขตที่แน่ชัดได้เช่นกัน (Kingscott 1996:137)

ตัวอย่างของภาษาที่จะแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่ามีลักษณะที่ไม่แน่นอน ไม่ตายตัว และผันแปรได้ตลอดเวลาก็คือ ประโยคที่ว่า

“ข้าวเย็นหมดแล้ว”

เมื่อพิจารณาความหมายของประโยคนี้จะเห็นได้ว่า มีความหมายได้ 2 อย่าง ซึ่งหมายความว่าไม่มีความหมายที่ตายตัว คือ

1. ข้าว (ที่อยู่ในจานของเธอนั้น) เย็นหมดแล้ว
2. ข้าวเย็น (ที่เหลือจากเมื่อวาน) หมดแล้ว

ข้อความที่อยู่ในวงเล็บคือบริบทที่จะเป็นตัวกำหนดความหมายในแต่ละกรณี ดังนั้นบริบทจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ภาษาที่มีความหมายเปลี่ยนไป ไม่แน่นอน ไม่ตายตัว และไม่อาจกำหนดได้แน่ชัดโดยตัวเอง ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ มาเป็นเงื่อนไขกำหนด เปรียบได้เหมือนของเหลวที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามภาชนะที่บรรจุและภาชนะที่บรรจุของเหลวก็คือบริบทที่จะ

เป็นตัวกำหนดความหมายของภาษานั้นเอง และเมื่อเปลี่ยนภาษาของเหลวก็เปลี่ยนไป เปรียบเหมือนความหมายที่เปลี่ยนไปตามบริบทที่กำหนด

ในเมื่อโดยธรรมชาติแล้ว ภาษามีลักษณะไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น เปลี่ยนความหมายตามบริบท เมื่อมีการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งก็ยอมทำให้การถ่ายทอดความหมายหรือการแปลมีลักษณะไม่ตายตัวไปด้วย ตัวอย่างเช่น เราไม่อาจบอกได้เลยว่า ประโยคต่อไปนี้ มีความหมายว่าอะไร

Flying planes can be dangerous.<sup>1</sup>

เมื่อพิจารณาจากเนื้อความในประโยคแล้ว มีความหมาย 2 อย่าง คือ

1. Planes, which are flying, can be dangerous.
2. It can be dangerous to fly planes.

ดังนั้น เมื่อจะแปลประโยค Flying planes can be dangerous. เป็นภาษาไทย เราจะเลือกแปลความหมายใด “เครื่องบินที่กำลังบินอยู่อาจเป็นอันตรายได้” หรือ “การขับเครื่องบินอาจก่อให้เกิดอันตรายได้” จะเห็นได้ว่าภาษานั้นมีลักษณะเหมือนของเหลวโดยแท้ คือ ไม่ตายตัวผันแปรไปได้ ในบริบทหนึ่งมีความหมายหนึ่ง ในอีกบริบทหนึ่งก็มีความหมายหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ การแปลจึงไม่ตายตัว ไม่อยู่นิ่ง ไม่อาจกำหนดได้โดยตัวภาษาอย่างเดียว ดังนั้น การจะตัดสินคุณภาพของงานแปล จึงเป็นเรื่องที่ไม่สามารถระบุหรือกำหนดได้ตายตัวโดยพิจารณาจากตัวภาษาเท่านั้น จะต้องพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการ

การจะตัดสินว่าอะไร หรือ ใครดีที่สุด เก่งที่สุดนั้น ย่อมจะต้องกำหนดกรอบหรือเงื่อนไขให้แน่ชัด เช่น จะตัดสินว่านักวิ่งคนใดวิ่งเร็วที่สุดนั้น เราคงไม่อาจไปทดสอบนักวิ่งทุกคนในโลกได้ตลอดเวลา เราจะต้องกำหนดกรอบหรือเงื่อนไขโดยเริ่มตั้งแต่ จัดให้มีการแข่งขันทุกๆ กี่ปี ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดใด ประเทศใดบ้าง แบ่งนักวิ่งเป็นเพศหญิง เพศชาย วิ่งระยะ 100 เมตร หรือ 400 เมตร เมื่อตัดสินเสร็จ เราจะได้ “นักวิ่งเพศหญิงที่วิ่งเร็วที่สุดในระยะทาง 100 เมตร จาก

<sup>1</sup> ประโยคของ Robert E. Longacre ซึ่งใช้เพื่ออธิบายความสำคัญของบริบทที่มีต่อภาษา ในวิชา The Grammar of Discourse ที่ Summer Institute of Linguistics, Dallas ระหว่างปี ค.ศ. 1980-1982

บรรดาผู้เข้าแข่งขันในกลุ่มประเทศอาเซียนในรอบ 4 ปี" เราจะได้ "นักวิ่งที่วิ่งเร็วที่สุด" การกำหนดกรอบและเงื่อนไขเพื่อใช้ในการตัดสิน จึงเป็นเรื่องจำเป็น

งานแปลก็เช่นกัน เราคงไม่สามารถบอกได้ว่างานแปลขึ้นไต่ดี หรือไม่ดี โดยไม่มี การกำหนดกรอบหรือเงื่อนไข และแม้เมื่อกำหนดลงไปแล้ว และได้ผลงานแปลที่ดีที่สุดมา ในเวลาหนึ่งเดือนถัดไป งานแปลที่ได้รับการลงคะแนนว่าดีที่สุดแล้วนั้นก็อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้อีก Newmark (1998:113,222) กล่าวไว้อย่างน่าคิดว่า อาชีพนักแปลเป็นอาชีพเดียวที่ผู้ประกอบอาชีพแสวงหาความสำเร็จในอาชีพตนโดยการเปลี่ยนใจแบบไม่รู้จักจบสิ้น งานแปลแต่ละชิ้นมีสิทธินำมาเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ทุกกระยะ ไม่ว่าจะหนึ่งวันถัดไป หรือ หลังจากเวลาผ่านไป 10 ปีแล้วก็ตาม นอกจากนี้แล้ว เมื่อเงื่อนไขเรื่องเวลาผ่านไป เราคงไม่อาจพูดได้เต็มปากว่า เรายังอยู่ในกรอบเดิม หากเรานำงานแปลชิ้นนั้นมาพิจารณาอีกครั้ง ความเห็นก็จะเปลี่ยนไป หรือหากเปลี่ยนตัวคนให้ความเห็น ก็ไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะมีความเห็นที่แตกต่างไป รวมทั้งผู้แปลเองก็อาจต้องการเปลี่ยนแปลงงานแปลชิ้นนั้นอีกก็เป็นได้ Newmark (1998:222) เห็นว่า การตรวจสอบข้อสอบวิชาแปลข้อหนึ่งๆนั้น ควรใช้ผู้ตรวจ 2 คน แต่ก็ยังไม่ค่อยมีใครปฏิบัติกัน ดังนั้นเราจึงอาจสรุปได้ว่าการตัดสินว่างานแปลชิ้นใดดีนั้นคงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก

ถ้าเช่นนั้น การจะลงความเห็นว่างานแปลชิ้นใดดีที่สุด ดีกว่า หรือดีน้อยกว่านั้นไม่ใช่เรื่องที่จะสามารถทำกันได้ง่ายๆ และหากสามารถทำได้ การที่จะเห็นพ้องต้องกันก็คงจะเป็นปัญหาอีกเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การจะมาถกเถียงกันในเรื่องที่ไม่อาจหาข้อยุติได้จะก่อประโยชน์อะไรขึ้นมาต่อวงการแปลหรือต่อผู้แปล คำถามที่ดีจะเป็นประโยชน์และอาจจะก่อให้เกิดมรรคผลต่อคุณภาพของงานแปลก็คือ

**คุณภาพของงานแปลขึ้นอยู่กับอะไร ใครกำหนด มีปัจจัยหรือเงื่อนไขอะไรเกี่ยวข้องบ้าง**

การทำงานแปลชิ้นหนึ่งๆ จะมีคุณภาพในระดับใดนั้น ล้วนมีปัจจัยต่างๆ เป็นตัวกำหนด มีเงื่อนไขมาเกี่ยวข้อง สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนมีเหตุผลความเป็นมาด้วยกันทั้งสิ้น เราควรจะตัดสินลงไปว่างานแปลชิ้นนี้มีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพเพียงเท่านั้นหรือ หากเรารู้ได้ว่าปัจจัยอะไรมีส่วนทำให้งานแปลชิ้นนี้หรือชิ้นนั้นมีคุณภาพต่ำ ย่อมจะนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องกระบวนการแปล ทำให้เราสามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์นั้นๆได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพงานแปลต่อไปในทางกลับกัน หากเรารู้ได้ว่า ปัจจัยอะไรมีส่วนทำให้งานแปลอีกชิ้นหนึ่งมีคุณภาพสูงก็ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการผลิตงานแปลในครั้งต่อไปได้เช่นกัน ดังที่พระธรรมปิฎก (2542:24) กล่าวไว้ว่า

“ปัญหาและปัญญาของมนุษย์ เริ่มจากประสบการณ์ เมื่อเราพบประสบการณ์ หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วเราไม่มีความรู้ จึงปฏิบัติไม่ถูกต้อง ก็เกิดปัญหา แต่ถ้าเราปฏิบัติถูกโดยเริ่มด้วยความรู้ ก็นำไปสู่การแก้ปัญหาได้สำเร็จ”

Mauriello (1991:63) กล่าวว่า ตำราหรือหนังสืออ้างอิงวิชาแปลส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวกับผลผลิตขั้นสุดท้ายของกระบวนการแปล นั่นคือ บอกให้รู้ว่างานแปลที่ดีควรจะเป็นอย่างไร แต่สำหรับการสอนและการเรียนวิชาแปลแล้ว ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะรับรู้แต่ตัวอย่างหรือแบบอย่าง (model) ของงานแปลที่ดีเลิศ โดยไม่ได้มีการพูดถึงวิธีการ หรือหนทางที่จะนำไปสู่การผลิตงานแปลที่ดีเช่นนั้นได้

ดังนั้นการเรียนรู้เรื่องปัจจัยที่มีส่วนกำหนดคุณภาพงานแปลน่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแปลเช่นกัน โดยจะเป็นหนทางนำไปสู่การแปลที่มีคุณภาพนั่นเอง

เมื่อหันกลับไปพิจารณาตัวอย่างการแปลประโยค “Throw me a beer.” ในตอนต้นของบทความนี้ จะเห็นได้ว่าผู้แปลฯ ผิดอย่างแน่นอน ทุกคนที่ได้ดูภาพยนตร์เรื่องนี้จะต้องลงความเห็นตรงกันอย่างไม่ข้อยกเว้น เราก็ได้ขอยุติ แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่า การได้ขอยุติเช่นนี้ไม่ได้ก่อประโยชน์อันใด สิ่งที่น่าสนใจมากกว่า คือ อะไรทำให้ผู้แปลฯ ผิดได้เช่นนั้น และในกรณีอื่นๆ เรายังจะให้ความสนใจกับคำถามที่ว่าทำไมงานแปลชิ้นหนึ่งจึงมีคุณภาพ แต่อีกชิ้นหนึ่งไม่มีคุณภาพ ใครหรืออะไรเป็นตัวกำหนด คำตอบที่ได้ต่างหากที่จะก่อประโยชน์ จะเป็นความรู้สำหรับการแก้ปัญหาในครั้งต่อไป เราจึงไม่ควรจะพิจารณาเฉพาะแต่ตัวงานแปลโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีส่วนทำให้ผู้แปลผลิตงานแปลนั้นๆ ขึ้น

Kingscott (1996:138) เสนอความคิดที่น่าสนใจทีเดียวว่า งานแปลที่คุณภาพไม่ดีนั้น แต่สามารถทำให้เสร็จทันเวลา ยังจะเป็นที่ต้องการมากกว่างานแปลที่แปลถูกต้อง ใช้ภาษาสละสลวยแต่เสร็จช้าเกินกำหนด เช่น นักธุรกิจผู้หนึ่งกำลังจะเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นในวันอังคาร ย่อมยินดีที่จะได้งานแปลที่เสร็จทันกำหนดการเดินทางมากกว่าจะอยากได้งานแปลคุณภาพเลิศ แต่ทำให้เสร็จได้เร็วที่สุดในวันศุกร์ของสัปดาห์เดียวกัน ในกรณีนี้ งานแปลที่เสร็จในวันศุกร์เรียกว่า ไร้ค่า แสดงให้เห็นว่าเงื่อนไขเรื่องเวลามีส่วนในการตัดสิน “ค่า” ของงานแปล ดังนั้นจึงมีคำถามว่างานแปลที่มี “ค่า” หมายถึงงานแปลที่มีคุณภาพหรือไม่ อย่างไรก็ตาม Kingscott มีข้อแม้ว่างานแปลที่คุณภาพไม่ดีนั้น ไม่ได้หมายถึงงานแปลที่แปลผิดจนเกิดการไขว่เขวสับสน

ดังนั้น คุณภาพคืออะไร Kingscott (1996:138) กล่าวว่า คุณภาพเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆ ต้องเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นๆ ไม่มีลักษณะที่เบ็ดเสร็จในตัวเอง และเป็นคำอธิบายที่นักแปลส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ

“Quality is relative.”

หากเป็นเช่นนั้น ในกรณีของนักธุรกิจที่กำลังจะเดินทางไปญี่ปุ่น งานแปลที่เสร็จทันกำหนดย่อมมีค่ามากกว่างานแปลที่เสร็จไม่ทันกำหนด “ค่า” ของงานแปลจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเรื่องเวลา ความถูกต้องตรงตามต้นฉบับและภาษาที่สละสลวยกลายเป็นประเด็นที่ไร้ความหมายไป เงื่อนไขเรื่องเวลาทำให้นักธุรกิจผู้ที่ไม่เห็นประโยชน์ของงานแปลที่ดี หากคำว่า “คุณภาพ” หมายถึงลักษณะที่ดี ลักษณะที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ งานแปลที่ไม่ค่อยดีนัก แต่มีประโยชน์ จะเรียกว่าเป็นงานแปลคุณภาพได้หรือไม่ ในขณะที่งานแปลที่แปลถูกต้องสละสลวยแต่ไร้ประโยชน์เพราะเสร็จไม่ทันกำหนด จะเรียกว่า งานแปลไม่มีคุณภาพได้หรือไม่ เราจะตัดสินใจกันง่ายๆ เช่นนี้ได้หรือ คำตอบที่ได้ก็คงจะไม่ก่อประโยชน์อันใดต่อวงการแปล

ในกรณี “Throw me a beer.” ที่แปลผิดอย่างเห็นได้ชัด แต่กลับได้รับเลือกให้ปรากฏต่อสายตาสาธารณชน ทำไมสถานีโทรทัศน์ที่มีการลงทุนมหาศาลจึงปล่อยให้งานแปลคุณภาพเช่นนี้ออกมาปรากฏต่อสายตาประชาชนครั้งแล้วครั้งเล่า เงื่อนไขเรื่องเวลาหรือเปล่าที่ทำให้สถานีโทรทัศน์ตัดสินใจเช่นนี้ อะไรทำให้งานแปลทั้งสองกรณีออกมาในรูปแบบนั้น ทำไมนักแปลฝีมือดีจึงไม่ได้มาแปลงานในสองกรณีนี้

### ปัจจัยที่กำหนดคุณภาพของงานแปล

Newmark (1998), Samuelsson-Brown (1996, 1998) และ Kingscott (1996) ได้พูดถึงปัจจัยที่กำหนดคุณภาพของงานแปล ตลอดจนเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพอจะนำมากล่าวโดยสังเขปได้ดังนี้

Samuelsson-Brown (1998:83-92) เสนอว่ามีปัจจัย 4 ประการที่กำหนดคุณภาพของงานแปล คือ ทักษะและความสามารถของผู้แปล จุดประสงค์ของการแปล ราคาและความเร่งด่วน Newmark (1998:105) กล่าวว่า นักแปลส่วนใหญ่เห็นว่างานแปลที่ดี คือ งานแปลที่ทำให้ลูกค้าพึงพอใจ งานแปลที่เป็นไปตามจุดประสงค์ และงานแปลที่ถูกต้องตรงตามต้นฉบับ และใช้ภาษาสละสลวย โดยมีเงื่อนไขว่าต้นฉบับต้องถูกต้องก่อน โดยส่วนตัวแล้ว Newmark ให้ความสำคัญกับความถูกต้องและการใช้ภาษาที่สละสลวย และให้ความเห็นว่า ความพอใจของลูกค้านั้นเป็น



เครื่องแสดงให้เห็นว่างานแปลประสบความสำเร็จมากกว่าจะเป็นเครื่องวัดคุณภาพของงานแปลนั้น เพราะลูกค้าอาจโง่เขลาและเบาปัญญาได้เช่นเดียวกับผู้อ่าน หากพิจารณาถึงการประสบความสำเร็จของงานเขียนโดยให้ผู้อ่านเป็นผู้ตัดสิน ส่วน Kingscott (1996:145) เห็นว่าคุณภาพของงานแปลขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการแปลนั้นๆ

อาจจะพอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่กำหนดคุณภาพของงานแปล ทำให้งานแปลชิ้นนี้มีคุณภาพสูง หรือทำให้งานแปลชิ้นนั้นมีคุณภาพต่ำ มีด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. ทักษะและความสามารถของผู้แปล
2. จุดประสงค์ของการแปล
3. ราคา
4. ความเร่งด่วน
5. ต้นฉบับ

## 1. ปัจจัยด้านทักษะและความสามารถของผู้แปล

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การแปลเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอน ลักษณะที่ไม่อยู่นิ่ง และไม่ตายตัวของภาษาซึ่งจะมีความหมายอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับบริบท ทั้งบริบทที่เกี่ยวกับตัวภาษาโดยตรง และบริบทที่เกี่ยวกับสถานการณ์ ดังนั้นผู้แปลจะต้องตีความและตีความหมายที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดออกมาจากข้อเขียน และในขณะเดียวกันอาจจะทำให้บทแปลมีรูปภาพที่เทียบเคียงกับรูปภาพในต้นฉบับได้อีกด้วย (เชลสโกวิทซ์ 1976:70) ดังนั้นจึงเป็นที่ยอมรับกันในวงการแปลว่า ผู้แปลจะต้องมีความสามารถทางการแปล คือจะต้องตีความและตีความหมายออกมาถ่ายทอดเป็นอีกภาษาหนึ่ง จึงทำให้ความสามารถในการแปลและความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศนั้นเป็นคนละเรื่องกัน (วรรณฯ แสงอร่ามเรือง 2542:7) นั่นคือ คนไทยที่มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ไม่ได้หมายความว่าสามารถแปลต้นฉบับจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยได้ดีเสมอไป (บทความนี้ให้คำจำกัดความของการแปลว่า เป็นการแปลจากภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาแม่เท่านั้น) ผู้แปลจะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างดี ไม่ให้มีกลิ่นนมเนยติดอยู่

ลองมาพิจารณาดูประโยค "Throw me a beer." กันอีกสักครั้ง เมื่อดูในแง่ของตัวภาษา ผู้แปลก็แปลได้ถูกต้อง แล้วอะไรเล่าทำให้ผู้แปลคิดถึงแต่เบียร์กระป๋อง ไม่คิดเลยว่าเบียร์เป็นขวดๆ ก็มีเช่นกัน ในประเทศไทยปัจจุบัน หากนึกถึงการนำเบียร์ไปดื่มนอกสถานที่ เช่น ไปนั่งดื่มที่สะพาน เช่นเดียวกับตัวละครในภาพยนตร์ที่กล่าวมาแล้ว แน่แน่นอนที่เราจะนึกถึงแต่เบียร์กระป๋อง เบียร์เป็นขวดๆ นั้นใช้ดื่มกันในสถานที่ แต่สำหรับในประเทศอเมริกาปัจจุบัน เบียร์ในขวดเล็กๆ สะดวกใน

การนำไปตีมนอกสถานที่ เป็นที่นิยมมากกว่าเบียร์กระป๋อง และในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวก็เช่นกัน หากผู้แปลเฉลียวใจสักนิดว่าเบียร์ที่กำลังแพร่หลายในอเมริกาเป็นเบียร์ที่บรรจุในภาชนะอะไร ความผิดพลาดก็คงไม่เกิดขึ้น

ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศนั้นควรมีการพัฒนาโดยตลอดเวลา เนื่องจากภาษาเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมมนุษย์ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะเกี่ยวโยงกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมที่ใช้ภาษานั้น คำว่า "a beer" แปลได้ว่าเป็น "เบียร์ 1 กระป๋อง" ถือว่าถูกต้องทางเนื้อหาของภาษา แต่เมื่อพิจารณาวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป "a beer" ต้องแปลว่า "เบียร์ 1 ขวด" (จริงอยู่หากผู้แปลได้ดูเทปวิดีโอไปด้วยความผิดพลาดก็อาจไม่เกิดขึ้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปในเรื่องปัจจัยในเรื่องของต้นฉบับ)

Owens (1996:33) ให้ความสำคัญกับความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ และไม่ได้คิดว่าการเคยไปใช้ชีวิตในประเทศที่พูดภาษานั้นๆ มีความจำเป็นเท่ากับการมีความสามารถในการใช้ภาษา แต่การเคยไปใช้ชีวิตในประเทศนั้นๆ จะทำให้รู้ว่าผู้คนคิดอย่างไร ทำให้รู้ระบบบริหารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้คนในประเทศนั้น และรู้จักมักคุ้นกับวิถีปฏิบัติและธรรมเนียมต่างๆ ซึ่ง Owens เห็นว่าความไม่รู้ในเรื่องทั้ง 3 ประการนี้มักจะก่อปัญหาให้ผู้แปลเสมอ ผู้ที่แปลประโยค "Throw me a beer." ก็อาจจะเข้าใจผิดในกรณีนี้ ดังนั้นถึงแม้การได้เคยไปใช้ชีวิตในต่างประเทศจะไม่ได้มีความสำคัญเท่ากับการมีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ แต่สำหรับนักแปลแล้ว น่าจะเป็นประโยชน์ที่ไม่ควรมองข้าม Samuelsson-Brown (1998:25) เห็นว่า การไปอยู่ในประเทศเจ้าของภาษาจะทำให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของภาษาและวัฒนธรรมได้ ผู้แปลควรจะติดตามความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถเข้าใจภาษาได้อย่างถูกต้อง และแปลได้อย่างดี

ส่วนในเรื่องของทักษะนั้น Samuelsson-Brown (1998:3) เน้นว่า ผู้แปลจะต้องมีทักษะในการใช้ภาษาเขียน จะต้องใช้ภาษาเขียนได้อย่างมีจินตนาการและมีความคิดสร้างสรรค์และแน่นอนที่จะต้องเป็นเจ้าของภาษาในฉบับแปลเท่านั้น เพราะนักแปลที่ดีมักจะเป็นนักเขียนที่ดีด้วยเช่นกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ใช่ใครๆ ก็เป็นนักแปลได้ เพียงแค่มีความรู้ภาษาต่างประเทศสักภาษาหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม Fogarty (1996:175) เปรียบเปรยไว้ได้น่าขันว่า ในประเทศอังกฤษนั้น การจะมีอาชีพเป็นช่างซ่อมเครื่องทำความร้อนแบบที่ไขแก๊สต้มน้ำให้เดือดก่อนนั้น จำเป็นจะต้องมีใบอนุญาตเพราะเป็นข้อบังคับข้อหนึ่งที่บริษัทประกันภัยกำหนดไว้เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น และเพื่อไม่ให้ใครๆ ก็ได้ลุกขึ้นมาซ่อมเครื่องทำความร้อนนี้ ซึ่งอาจส่งผลให้บริษัทต้องจ่ายค่าประกันไปโดยไม่สมควร แต่ใครๆ ก็สามารถเป็นสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรหรือเป็นนักแปลก็ได้ เพียงแค่ได้ทำงานและมีคนมาจ่ายค่าจ้างให้งานที่ทำ ทำไปสักระยะหนึ่ง ก็จะได้ชื่อว่าเป็นนักแปล แม้ว่าขณะนี้มีการสอนวิชาแปลแพร่หลายมากขึ้นกว่าในอดีต แต่ผู้คนที่ยังมีความคิดว่า ใครๆ ก็เป็นนักแปลได้ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เราจะมีงานแปลด้อยคุณภาพอยู่เสมอ และทักษะกับความสามารถทางภาษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในเรื่องนี้

อย่างไรก็ตาม นอกจากทักษะและความสามารถในเรื่องของภาษาและการแปลโดยตรงแล้ว Castellano (1988:132-133) เห็นว่าผู้ที่ทำงานแปลควรมีความรู้ในเรื่องสาขาวิชาอื่นๆ ด้วย แม้จะไม่ถึงระดับที่เป็นผู้เชี่ยวชาญก็ตาม ทุกวันนี้อ่านแปลไม่ได้เกี่ยวข้องกับเฉพาะเรื่องทั่วไปที่ผู้แปลเพียงแต่เข้าใจความหมายของศัพท์เท่านั้น แต่มีงานแปลด้านสาขาวิชาต่างๆ ด้วย เราไม่ได้เป็นเพียงนักแปล แต่พวกเราบางคนต้องเป็นนักแปลด้านการแพทย์ ด้านกฎหมาย หรือด้านวิศวกรรมยานยนต์ เป็นต้น ความรู้ทางด้านสาขาวิชานี้สามารถเรียนรู้ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเข้าร่วมประชุมสัมมนาต่างๆ หรือแม้แต่การใช้สื่อการเรียนต่างๆ ที่มีอยู่ เช่นการเรียนทางไกล เป็นต้น เมื่อนักแปลยังอายุน้อย ควรรับแปลงานต่างๆ ไปก่อน รับแปลทุกอย่างที่มีผู้เสนองานมาเพื่อเป็นการเรียนรู้หาประสบการณ์ และเพื่อให้รู้จักตัวเองก่อนว่าในที่สุดแล้วตนสนใจสาขาวิชาใด เมื่อรู้แล้วจึงมุ่งมั่นไปในสาขานั้น เพื่อให้สามารถมีกำลังต่อรองเมื่อได้รับงานแปล สามารถเลือกงานแปลได้ และสามารถปฏิเสธไม่รับงานที่ตนคิดว่าจะไม่อาจทำให้ดีได้ ไม่ตกอยู่ในอำนาจของค่าจ้างแปล ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญจะทำให้นักแปลรู้ว่าตนทำอะไรได้ดี และมีอะไรที่อยู่ในตัวบ้าง นักแปลไม่ควรทำงานแปลเพื่อเงินเท่านั้น อาชีพนักแปลนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์ เป็นอาชีพที่มีการเรียนรู้และฝึกฝนที่ต้องใช้ระยะเวลาอันที่สุดก็ว่าได้ ยิ่งอายุมากขึ้นยิ่งมีความสามารถและเชี่ยวชาญมากขึ้น Castellano กล่าววว่า

"Not until thirty do you start  
to be useful as a translator,  
not until fifty do you start  
to be in your prime.....  
.....  
Do not prostitute yourself,  
after you are forty."

## 2. ปัจจัยเรื่องจุดประสงค์ของการแปล

ปัจจัยด้านจุดประสงค์ของการแปลจะมีส่วนอย่างยิ่งที่จะทำให้งานแปลออกมาในลักษณะใด เช่น มีข้อมูลครบถ้วน หรือเป็นเพียงการสรุปเนื้อหาของต้นฉบับเป็นต้น Samuelsson-Brown (1998:83-92) เห็นว่าปัจจัยด้านจุดประสงค์นี้อาจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อคุณภาพของงานแปล ถ้าไม่นับปัจจัยด้านทักษะและความสามารถของผู้แปลซึ่งเกี่ยวข้องกับ การแปลโดยตรง จุดประสงค์ของการแปลแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

### 2.1 การแปลเพื่อให้ได้ข้อมูล (Translation for Information)

จุดประสงค์ประเภทนี้ คือ เพื่อให้ลูกค้ารู้ข้อมูลคร่าวๆ เท่านั้น ไม่ต้องแปลครบถ้วนสมบูรณ์เพราะลูกค้าสนใจข้อมูลบางส่วนเท่านั้น ผู้ว่าจ้างอาจขอให้ผู้แปลสรุปส่วนสำคัญเพียง 2-3 หน้าเท่านั้น หลายครั้งที่ผู้แปลจะถูกขอร้องให้แปลปากเปล่าให้ลูกค้าฟังในห้องทำงานในบริษัทของลูกค้า ในกรณีเช่นนี้การควบคุมคุณภาพอาจทำได้ยาก เนื่องจากเวลาจำกัด บางครั้งลูกค้าจะให้แปลสรุปเพื่อนำไปประกอบการประชุมการก่อสร้าง ผู้แปลจะต้องทำให้ลูกค้าตระหนักว่าในสถานการณ์เช่นนี้ ความถูกต้องตรงตามต้นฉบับจะได้ในระดับใด อาจจะมี ความถูกต้องด้านภาษา แต่ไม่ได้ภาษาที่สละสลวย หรือมีลักษณะเป็นธรรมชาติ Newmark (1998:202) กล่าวว่า การแปลข้อมูลเช่นนี้จะเป็นงานแปลที่คุณภาพไม่ดี แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีการแปลเลย

### 2.2 การแปลเพื่อเผยแพร่ (Translation for Publication)

การแปลเพื่อจุดประสงค์นี้จะมีความจริงจังและต้องระวังมากขึ้น เพราะมีการตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้แปลต้องรับผิดชอบในความผิดพลาดมากขึ้น ผู้แปลจะต้องตกลงให้แน่นอนกับผู้ว่าจ้างว่าจุดประสงค์ของการแปลในแต่ละครั้งคืออะไร ไม่ควรให้ผู้ว่าจ้างนำงานแปลข้อมูลมาเผยแพร่ เนื่องจากคุณภาพงานแปลต่างกัน

### 2.3 การแปลทางกฎหมาย (Translation for Legal Purposes)

การแปลประเภทนี้จะต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ เช่น ตำแหน่งของเครื่องหมายจุลภาค หรือจุดลูกน้ำ ก็อาจทำให้คำตัดสินเปลี่ยนจากผิดเป็นถูกได้

### 2.4 การแปลเพื่อรับรองเอกสาร (Translation for Notarisation or Certification)

คุณภาพของการแปลเพื่อจุดประสงค์นี้ต้องอยู่ในระดับเดียวกับการแปลทางกฎหมาย คือต้องถูกต้องอย่างสมบูรณ์ ตรงตามต้นฉบับ จะต่างกันแค่เพียงในกรณีหลังนี้ ผู้แปลจะต้องเซ็นชื่อรับรองคุณภาพของงานที่ตนแปลว่าถูกต้องตามต้นฉบับ

### 3. ปัจจัยเรื่องราคา

ปัจจัยด้านราคาหมายถึง ค่าจ้างที่ผู้ว่าจ้างจะจ่ายให้แก่ผู้แปล Samuelsson-Brown (1996:126-127) กล่าวว่า ค่าใช้จ่ายที่ผู้แปลจะประเมินว่ามีขนาดได้นั้น นอกจากจะคิดค่าแปลแล้ว ยังรวมค่าตรวจสอบ เช่น ค่าพิสูจน์อักษร ค่าตรวจแก้ไขงานแปล ค่าใช้จ่ายในการควบคุมคุณภาพ ค่าฝึกนักแปล ค่าแปลใหม่หากงานไม่ถูกใจลูกค้า ค่าหาสาเหตุว่าทำไมงานแปลจึงไม่ดี ค่าเสียลูกค้า และค่าเสียชื่อเสียง จะเห็นได้ว่างานแปลที่มีคุณภาพย่อมต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง Kingscott (1996:145) กล่าวว่าสิ่งหนึ่งที่ลูกค้าในวงการแปลมักจะพุดคุยหาทางแก้ไขกันทุกครั้งที่มีโอกาสมาชุมนุมกันก็คือจะหาทางลดค่าใช้จ่ายในการแปลได้อย่างไร นอกจากนี้แล้วตามความเห็นของ Samuelsson-Brown (1998:93) ลูกค้าบางรายมักคิดว่าถ้ามีการใช้เครื่องมือช่วยในการแปล เช่น โปรแกรมรวบรวมศัพท์ หรือโปรแกรมช่วยในการแปล ค่าจ้างก็ควรจะลดลง ซึ่งเป็นการเข้าใจผิดเพราะผู้แปลก็ยังคงต้องเป็นผู้ตัดสินใจในการแปลให้ถูกต้องและเหมาะสม จะยังคงต้องตีความหาความหมายอยู่เช่นเดิม

นอกจากนี้ การที่จะสามารถทำงานแปลโดยใช้เครื่องมือช่วยนั้นจำเป็นที่ผู้แปลจะต้องมีประสบการณ์และความสามารถเฉพาะเพื่อที่จะทำงานตอบโต้ประสานไปกับเครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ Samuelsson-Brown (1998:31) ถ้ามต่อไปว่า เราจะจ้างนายที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานด้วยค่าจ้างที่ถูกลงหรือเปล่า คำตอบก็คงไม่ใช่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม Samuelsson-Brown (1998:33) กล่าวว่าผู้แปลบางคนจะแก้ปัญหาด้วยการเสนอราคาถูกไว้ก่อน แต่มาขอเพิ่มค่าใช้จ่ายในการแปลศัพท์เทคนิค ค่าตรวจแก้ไข ค่าพิมพ์ ค่าจัดการ และค่ารวบรวมศัพท์ ในภายหลัง ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า ในที่สุดแล้วลูกค้าก็จะต้องจ่ายค่าแปลแพงขึ้นกว่าเดิมอยู่ดี

"Good quality translation  
takes time and costs money"

นั่นคือ งานแปลที่มีคุณภาพดีต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่าย (Samuelsson-Brown 1998:33)

### 4. ปัจจัยเรื่องเวลาและความเร่งด่วน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่างานแปลที่ดีต้องใช้เวลาในการทำงาน Samuelsson-Brown (1998:92-96) ให้ข้อมูลจากประสบการณ์ส่วนตัวว่า น้อยครั้งที่จะมีเวลามากตามที่ต้องการในการทำงานแปลครั้งหนึ่งๆ ในบางครั้งแม้จะมีเวลามากในการแปล แต่อาจไม่มีเวลาตรวจแก้ไข การตรวจแก้ไขต้องใช้เวลา จะใช้เวลามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณภาพของงานที่แปลไว้ ความ

เข้มข้นในการตรวจ และคุณภาพของต้นฉบับ (ซึ่งจะได้กล่าวในประเด็นต่อไป) การที่ผู้แปลต้องใช้เวลาในการทำงานนั้นเนื่องจากมีข้อจำกัดทางร่างกาย หากทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมง ร่างกายจะอ่อนล้า ความคิดไม่ปลอดโปร่ง จะทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ ลูกค้าน่าจะต้องรู้ว่าการควบคุมคุณภาพของงานแปลจะทำได้ไม่ดีนักหากมีเวลาน้อย เราควรช่วยกันทำให้ลูกค้าเข้าใจโดยทั่วกันว่า งานแปลต้องใช้เวลา โดยทั่วไปเมื่อเราเอารถไปซ่อม เจ้าของอยู่ยังสามารถบอกได้ว่าให้มาวันหลัง เพราะขณะนั้นมีรถมาซ่อมเต็มอยู่แล้ว และดูเหมือนลูกค้าซ่อมรถจะเข้าใจดี แต่ลูกค้าของนักแปลมักจะบอกให้แปลแบบคร่าวๆ ก็พอ ไม่ต้องใช้เวลามาก ผู้เขียนคิดว่าคงจะตกลงดีไม่น้อย ถ้าเรานำรถไปซ่อมและเมื่อเจ้าของรถบอกว่าจะให้นำรถมาซ่อมวันหลัง แล้วเราก็บอกเจ้าของรถว่า ไม่เป็นไรหรอก ไม่ต้องซ่อมดีก็ได้ ใช้เวลานิดหน่อยก็พอ ซ่อมแบบคร่าวๆ ก็แล้วกัน ดูเหมือนผู้คนที่เชื่อฟังคำพูดของช่างซ่อมรถมากกว่าคำพูดของนักแปล

ส่วนในเรื่องของความเร่งด่วนนั้นเป็นสิ่งที่ลูกค้าเป็นผู้กำหนดขึ้น เป็นเงื่อนไขของฝ่ายว่าจ้างว่าต้องเร็ว ดังนั้นเราคงจะต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบว่าคุณภาพของงานแปลคงจะควบคุมได้ยาก หากปัจจัยเรื่องความเร่งด่วนมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ลูกค้าจะต้องตระหนักดีว่า คุณภาพก็จะมาทีหลัง คงจะเทียบได้กับกรณีการซ่อมรถ ถ้าอยากได้รถไปใช้ทันเวลาที่ต้องการ เราจะต้องทำใจไว้เลยว่า หากรถเกิดเสียขึ้นมาอีก ความผิตย่อมตกอยู่กับเจ้าของรถ มิใช่ช่างอย่างแน่แท้

## 5. ปัจจัยเรื่องต้นฉบับ

คุณภาพของต้นฉบับนั้นมีบทบาทสำคัญในอันที่จะทำให้งานแปลมีคุณภาพระดับใด Newmark (1998:11) กล่าวว่า ไม่ใช่เรื่องแปลกเลยที่ผู้แปลจะต้องแปลจากต้นฉบับที่สะกดผิดบ้าง เขียนไม่ดีบ้าง หรือมีโครงสร้างไม่ดีบ้าง หรือหลายครั้งอาจต้องมีการตีความเนื่องจากต้นฉบับมีความสับสน (1998:101)

อย่างไรก็ตาม ต้นฉบับคุณภาพดีก็มีอยู่ไม่น้อย ไม่สร้างปัญหาให้แก่ผู้แปล แสดงว่าต้นฉบับผ่านการแก้ไขมาอย่างดีก่อนจะถึงมือผู้แปล นับว่าเป็นโชค แต่ Samuelsson-Brown (1998:25) มีประเด็นที่น่าสนใจคือ ต้นฉบับคุณภาพดีเหล่านี้ผ่านการเรียบเรียงและแก้ไขมาหลายครั้ง แต่เมื่อมาถึงมือผู้แปล กลับกลายเป็นว่าผู้แปลจะต้องแปลให้เสร็จภายในการแปลเพียงครั้งเดียว และอาจใช้เวลาอันจำกัดด้วย โดยผู้จ้างมีความคิดว่าผู้แปลเพียงแต่ "ทำให้เป็นอีกภาษาหนึ่ง" เท่านั้น ไม่น่ามีขั้นตอนอะไร ซึ่งความจริงแล้วเราย่อมทราบกันดีว่า การแปลนั้นเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเพียงใด ตัวอย่างเช่น กว่าที่บริษัทแห่งหนึ่งจะผลิตแผ่นพับสินค้าเพื่อแจกผู้ซื้อสินค้าได้ ก็จะต้องมีการประชุมจัดทำแผ่นพับ ปรับปรุงเนื้อหาให้ดีที่สุด ดังนั้นเมื่อมาจ้างให้แปล ผู้แปลก็ควรมีเวลาแปล ชัดเจนภาษาได้เช่นกัน แต่ในความเป็นจริง ลูกค้ามักคิดว่า การแปล

ไม่ใช่เรื่องซับซ้อนอะไร นักแปลทั้งหลายควรช่วยกันเผยแพร่ให้ทราบทั่วกันในหมู่ลูกค้าว่าการแปลมีกระบวนการเช่นไร

ในกรณีที่ลูกค้าต้องการให้แปลบทภาพยนตร์หรือแปลวิดีโอบรรยายการทำงานของสินค้า ผู้แปลควรขอให้ลูกค้านำวิดีโอมาให้พร้อมต้นฉบับ โดยควรทำให้ลูกค้าเข้าใจก่อนว่า การได้ดูวิดีโอไปด้วย จะช่วยทำให้งานแปลมีคุณภาพมากขึ้น เช่น ในกรณีที่มีสี blue เข้ามาเกี่ยวข้อง การได้ดูวิดีโอจะทำให้ผู้แปลตัดสินใจได้ว่าจะแปล blue ว่าสีฟ้า หรือสีน้ำเงิน

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอแนะนำประโยค "Throw me a beer." มาพิจารณาอีกครั้งเพื่อให้เป็นประสบการณ์ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การแปลที่มีคุณภาพต่อไป ในบรรดาปัจจัยที่กำหนดคุณภาพของงานแปลทั้ง 5 ประการ ขอให้เรามาพิจารณาดูว่า ปัจจัยอะไรบ้างที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง

1. ปัจจัยด้านทักษะและความสามารถของผู้แปล เห็นได้ชัดว่าผู้แปลขาดความเฉลียวใจเรื่องลักษณะนามของเบียร์
2. ปัจจัยเรื่องราคา เป็นไปได้ว่าผู้จ้างงานแปลอาจจะให้ค่าจ้างแปลไม่มากนัก จึงทำให้ได้งานแปลคุณภาพไม่ดี ผู้แปลอาจขาดแรงจูงใจ
3. ปัจจัยเรื่องเวลา ผู้แปลอาจรีบแปลให้เสร็จ ทำให้ไม่ได้ดูวิดีโอประกอบการแปล
4. ปัจจัยเรื่องต้นฉบับ กรณีนี้น่าจะเข้าข่ายต้นฉบับบกพร่องเพราะผู้ว่าจ้างอาจไม่ได้นำวิดีโอมาให้ผู้แปลใช้ประกอบการแปล

ดังนั้นหากผู้แปลต้องการให้งานแปลมีคุณภาพสมบูรณ์ก็ควรให้ความสำคัญแก่ปัจจัยทั้ง 5 ประการโดยเท่าๆ กัน ไม่ควรจะทำให้เกิดความผิดพลาดในข้อใดข้อหนึ่งเลย ในกรณี "Throw me a beer." นั้น จะเห็นได้ว่าเกิดความผิดพลาดหรือเกิดความบกพร่องในปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดคุณภาพของงานแปลถึง 4 ประการ ในปัจจัยทั้งหมด 5 ประการ จึงไม่น่าแปลกใจที่แม้แต่ผู้ชมที่ไม่ได้มีความรู้ภาษาอังกฤษลึกซึ้งหรือไม่ได้มีความรู้ความสามารถในการแปลก็อาจบอกได้ว่าแปลผิดแน่นอน สิ่งที่ผู้แปลควรระวังก็คือไม่ควรให้เกิดความบกพร่องในเรื่องปัจจัยทั้ง 5 ประการ หากต้องการให้งานแปลมีคุณภาพ

ส่วนในด้านของผู้ว่าจ้างหรือลูกค้าของนักแปล ปัจจัยทั้ง 5 ประการ อาจจะมีผลสำคัญไม่เท่าเทียมกัน เราจึงอาจพูดได้ว่าปัจจัยทั้ง 5 ประการก็คือ เงื่อนไข 5 ประการที่ลูกค้าจะให้ความสำคัญต่างๆ กัน ดังนั้น คุณภาพของงานแปลในสายตาลูกค้าจึงขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญแก่เงื่อนไขทั้ง 5 ประการ ในกรณีที่กล่าวถึง นักธุรกิจซึ่งต้องการงานแปลให้เสร็จภายในวันอังคารเพื่อให้นำไปใช้ในประเศญี่ปุ่น โดยถือว่าเงื่อนไขเรื่องเวลาที่มีความสำคัญที่สุด หากงานเสร็จทันเวลาถือว่าใช้ได้ ซึ่งส่งผลให้เงื่อนไขเรื่องจุดประสงค์ของการแปลสำคัญเป็นลำดับถัดไป นั่นคือ

ลูกค้าต้องการเพียงงานแปลข้อมูล การแปลจึงทำแบบคร่าวๆ ไม่ต้องครบถ้วนสมบูรณ์ ลูกค้า นักธุรกิจผู้ไม่ให้ความสำคัญกับทักษะและความสามารถของผู้แปลเพราะไม่ได้ต้องการงานแปลที่ สมบูรณ์ และอาจจะไม่ให้ความสนใจต้นฉบับเลยด้วยซ้ำ ส่วนเรื่องราคารันนั้นก็อาจไม่ให้ความสนใจ นั่นคือ ไม่สนใจว่าจะถูกหรือแพง ยินดีจ่ายทั้งสิ้น เงื่อนไขเรื่องราคาไม่สามารถมีผลต่อการ ตัดสินใจ

ปัจจัยหรือเงื่อนไขทั้ง 5 ประการนี้เองที่เป็นตัวกำหนดคุณภาพงานแปล งานแปลจะมี คุณภาพหรือไม่ จะด้อยคุณภาพหรือมีคุณภาพสูงจึงขึ้นอยู่กับว่าปัจจัยหรือเงื่อนไขใดใน 5 ประการ นี้มีความสำคัญในระดับใดในสถานการณ์หนึ่งๆ คงจะเป็นเรื่องยากที่ปัจจัยหรือเงื่อนไขทั้ง 5 นี้จะมี ความสำคัญเท่าเทียมกันในทุกสถานการณ์ ทุกเวลา เราจึงมีงานแปลคุณภาพระดับต่างๆ มากมาย เช่นเดียวกับที่เรามีมนุษย์ที่มีคุณภาพระดับต่างๆ ในเมื่อภาษาเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมมนุษย์ และการแปลเกี่ยวข้องกับภาษาโดยตรง เราคงไม่อาจควบคุมปัจจัยและเงื่อนไขทั้ง 5 ประการให้ สำคัญเท่าๆกันได้ในทุกเวลา และทุกสถานการณ์ เพราะนั่นคือ การบังคับให้ทุกอย่างตายตัว อยู่หนึ่ง ไม่เปลี่ยนแปลง และนั่นคือ การทำงานของเครื่องจักรกล ..... ไม่ใช่มนุษย์

### บรรณานุกรม

- เซเลสโกวิทซ์, ดานิกา. (1976). "การแปล: จากปฏิบัติสู่ทฤษฎี". ในนพพร ประชากุล (บรรณาธิการ และผู้แปล) (2540). *ศาสตร์การแปล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 44-89.
- นworรณ พันธ์ธเมธา. (2544). *คลังคำ*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525) พิมพ์ครั้งที่ 4. (2531). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). *การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- เลเดเร่, มาริอานน์. (1973). "การเตรียมตัวแปลด้านเทคนิค". ในนพพร ประชากุล. (บรรณาธิการ และผู้แปล) (2540). *ศาสตร์การแปล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 111-128.
- วรรณฯ แสงอร่ามเรือง. (2542). *ทฤษฎีและหลักการแปล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). *วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- Castellano, Lanna. (ed.) (1988). *Get rich - but slow*. In Catriona Picken (ed.), ITI Conference 2: Translators and Interpreters Means Business. London: Aslib.pp. 132-135.
- Forgarty, Eyvor. (1996). *Raising the profile of translation and translators: Britain*. In Rachel Owens (Ed.), *The Translator's Handbook*. 3<sup>rd</sup> Edition. Glasgow: Bell and Bain Ltd. pp. 173-184.
- Kingscott, Geoffrey. (1996). *Providing quality and value*. In Rachel Owens (ed.), *The Translator's Handbook*. 3<sup>rd</sup> Edition. Glasgow: Bell and Bain Ltd. pp. 37-145.
- Longacre, Robert E. (1993). *The Grammar of Discourse*. New York: Plenum Press.
- Mauriello, Gabriella. (1991). *Teacher's tools in translation*. In Cay Dollerup and Ann Loddegaard. (eds.), *Teaching Translation and Interpreting : Training, Talent And Experience*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. pp. 63-68.
- McAlester, Gerard. (1991). *Teaching translation into a foreign language - Status, scope and aims*. In Cay Dollerup and Ann Loddegaard. (Eds.), *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. pp. 291-297.
- Newmark, Peter. (1998). *More Paragraphs on Translation*. Clevedon: The Cromwell Press.
- Owens, Rachel (ed.) (1996). *Training*. In Rachel Owens (ed.), *The Translator's Handbook*. 3<sup>rd</sup> Edition. London: Aslib. pp. 27-43.
- Samuelsson-Brown, Geoffrey. (1996). *Working Procedures, Quality and Quality Assurance*. In Rachel Owens (Ed.), *The Translator's Handbook*. 3<sup>rd</sup> Edition. Glasgow: Bell and Bain Ltd. pp. 103-135.
- Samuelsson-Brown, Geoffrey. (1998). *A Practical Guide for Translators*. 3<sup>rd</sup> Edition. Clevedon: WBC Book Manufacturers Ltd.